

Národní institut pro další vzdělávání MŠMT
Senovážné náměstí 25, 110 00 Praha 1

Olympiáda v českém jazyce, 40. ročník, 2013/2014 – okresní kolo
II. kategorie Počet bodů: .....

Jméno: ..... Škola: .....

1. Ve staré kronice lze nalézt následující zápis:

Dne 4. septembru L. P. 1771 vyzdvižen tento dům školní pro vštípení mládeži mravův, liter a dobrých ctností jehož ochranou bud' Pán Nejvyšší.

- a) Text upravte do podoby, jež po všech stránkách (tj. volbou slov, gramatikou, pravopisem i stylizací) odpovídá současné češtině.

- b) Určete mluvnické významy (kategorie) slovního tvaru *bud'* v uvedené větě. (Z větné souvislosti je zřejmé, že jeden z mluvnických významů tvaru *bud'* je jiný, než je v dnešní češtině obvyklé.)

- c) Napište, z kterého slova bylo (bezprostředně) utvořeno podstatné jméno *ctnost*, a určete slovní druh základového slova.

- d) Určete větněčlenskou platnost slova *vštípení* v následujících variantách původního textu:
  - i. *Dne 4. septembru L. P. 1771 vyzdvižen **pro vštípení** mládeži mravův, liter a dobrých ctností tento dům školní jehož ochranou bud' Pán Nejvyšší.*

  - ii. *Dne 4. septembru L. P. 1771 vyzdvižen tento dům školní **pro vštípení** mládeži mravův, liter a dobrých ctností jehož ochranou bud' Pán Nejvyšší.*

- e) Vypište z textu slova, která končí v písmu na znělou souhlásku, avšak ve výslovnosti na souhlásku neznělou. (Uvažujte spisovnou výslovnost.)

2. Následující souvětí je ze dvou různých jazykových důvodů víceznačné:
Uštknutí chřestýšem je vzácné, ale když kousne dítě, jde mu o život.

a) Popište tyto důvody:

b) Souvětí upravte tak, aby jednoznačně vyjadřovalo původní záměr autora.

3. V každém z následujících vyjádření nahrad'te tvar slovesa *sebrat*, užitý zpravidla jako prvek spisovné hovorové češtiny, tvarem jiného slovesa, jež je spisovné neutrální nebo knižní. **Žádné sloveso přitom nesmíte užít více než jednou.**

i. *Protože ho chytli již podruhé, **sebrali** mu řidičák na šest měsíců.*

ii. *Policie ho **sebrala** na ulici.*

iii. *Nemusíte se pořád ohlížet, ty batohy vám tady nikdo **nesebere**.*

iv. *Taková tragédie, to by **sebralo** každého.*

v. *Člověče, tak se trochu **seber!***

vi. *Vichřice nám **sebrala** střechu.*

vii. *Velitel **sebral** vojsko a vytáhl do boje.*

4. Vyznačená část následujícího souvětí je dvojznačná. Popište, kterými dvěma způsoby ji lze chápat. (Čeho mohou podle této formulace politici chtít dosáhnout změnou systému?)

*Vysvětlila, že ve sněmovním podvýboru pro regionální školství řeší otázku, jak změnit celý systém základního vzdělávání tak, **aby k maturitě přicházeli vzdělanější studenti.***

5. Slova složená můžeme dělit podle různých kritérií. Rozdělte následující slova do tří skupin podle toho, jaký skladební vztah je mezi jejich dvěma základovými slovy. Ke každé skupině napište, o jaký vztah se jedná.

sladkovodní, kazisvět, lodivod, provazochodec, starověk, světlomet, mořeplavba

Národní institut pro další vzdělávání MŠMT
Senovážné náměstí 25, 110 00 Praha 1

Olympiáda v českém jazyce, 40. ročník, 2013/2014 – okresní kolo
II. kategorie

Slohový úkol

Když otevřu dveře...

Napište příběh a zadanou větu v něm použijte, a to např. jako nadpis, první větu, přímou řeč postavy nebo závěr textu. Doporučená délka 25–30 řádek.

Okresní kolo OČJ 2013/2014 – 40. ročník – II. kategorie – řešení:

1.

a) Příklad řešení: *Dne 4. září 1771 byla dokončena stavba této školní budovy (školy), sloužící pro výchovu mládeže k mravnosti, gramotnosti a (dalším) dobrým vlastnostem, již/kerou at' ochraňuje Bůh / ochraňuj Bůh.*

Poznámka: Uznávejte i podstatně odlišná smysluplná řešení. Pozornost věnujte doplnění čárky před vedlejší větou.

b) *bud'* – 3. os. jedn. č., zp. rozkazovací, rod činný, vid nedok. (shoda v osobě a čísle s podmětem *Pán Nejvyšší* – toto zdůvodnění nevyžadujte)

c) *ctný* – přídavné jméno

d) i. příslovečné určení účelu, ii. přívlastek (neshodný)

e) *mravův, jehož, bud'*

Bodování: a) za správné řešení – 2 body;

při drobných formulačních nedostatcích – 1 bod;

pokud chybí čárka oddělující vedlejší větu a při dalších závažnějších nedostatcích – 0 bodů;

b) za správné určení všech kategorií – 2 body;

při drobných nedostatcích – 1 bod;

c) za správné uvedení slova a slovního druhu – 1 bod;

d) za správné určení obou větných členů – 2 body;

za správné určení jednoho větného členu – 1 bod;

e) za vypsání tří uvedených slov – 2 body;

za vypsání dvou z uvedených slov (popř. za vypsání tří slov a jednoho navíc) – 1 bod.

Celkem tedy maximálně **9 bodů**.

2. a) Příklad vysvětlení:

- není zřejmé, zda je slovo *dítě* předmětem, nebo podmětem dané věty;

- není zřejmé, zda zájmeno *mu* odkazuje k podstatnému jménu *chřestýš*, nebo *dítě*.

b) Příklad řešení:

Uštknutí chřestýšem je vzácné, ale když tento had kousne dítě, jde dítěti o život.

Bodování: a) za uvedení obou důvodů – 2 body;

za uvedení jednoho důvodu – 1 bod;

b) za vhodnou úpravu – 1 bod.

Celkem tedy maximálně **3 body**.

3. Příklady řešení: i. *odebrali/vzali,*

ii. *zatkla,*

iii. *neukradne/nevezme* (uznávejte i knižní *neodcizí*; neuznávejte *nevezme*, pokud bylo *vzít* užito už u i.),

iv. *se dotklo/zničilo*; popř. *vyřídilo* (neuznávejte *vzalo*, pokud bylo *vzít* užito už dříve),

v. *vzchop,*

vi. *odnesla/vzala* (neuznávejte *vzala*, pokud bylo *vzít* užito už dříve),

vii. *shromáždil.*

Bodování: za vhodné doplnění 7 vět – 3 body;

za vhodné doplnění 6–5 vět – 2 body;

za vhodné doplnění 4–3 vět – 1 bod.

Celkem tedy maximálně **3 body**.

4. Příklad řešení:

- i. Cílem je, aby se k maturitě dostali všichni studenti a zároveň byli vzdělanější, než kdyby se systém nezměnil – jde tedy o zlepšení schopností každého jednotlivce.
- ii. Cílem je, aby se k maturitě dostali jen ti vzdělanější studenti – jde tedy o výběr pouze určité části studentů, méně vzdělaní studenti se k maturitě nedostanou.

Bodování: za výstižné vysvětlení – 2 body;

při závažnějších nedostatcích – 1 bod.

Maximálně tedy **2 body**.

5. i. *sladkovodní, starověk* – vztah mezi přívlastkem shodným a substantivem
- ii. *provazochodec, mořeplavba* – vztah mezi přívlastkem neshodným a slovesem
(uznávejte i vztah mezi příslovečným určením a slovesem – u složenin je myslitelná motivace „chodit po provazu“ vedle „chodec po provazu“, „plavit se po moři“ vedle „plavba po moři“)
- iii. *kazisvět, lodivod, světlomet* – vztah mezi předmětem a jej řídicím slovesem

Bodování: za správné vymezení 3 skupin a přiřazení zadaných slov – 3 body;

za správné vymezení 2 skupin a přiřazení zadaných slov – 2 body;

za správné vymezení 1 skupiny a přiřazení zadaných slov – 1 bod.

Maximálně tedy **3 body**.

Celkem tedy maximálně **20 bodů**.

6. Slohový úkol: Hodnoťte dodržení tématu, plynulost a návaznost textu, vhodný výběr lexikálních prostředků i větnou stavbu. Přihlížejte i k tvaroslovné a pravopisné správnosti.

Bodování: 0–10 bodů. Využijte celého bodového rozpětí.